

Definitie van Foltering en Wrede, Onmenselijke of Onterevende Behandeling, en de Voornaamste Verplichtingen inzake Preventie

This work is licensed under a

ARTIP: Awareness Raising and Training Measures for the Istanbul Protocol in Europe

www.istanbulprotocol.info

Education and Culture DG

Lifelong Learning Programme

Financiële Steun

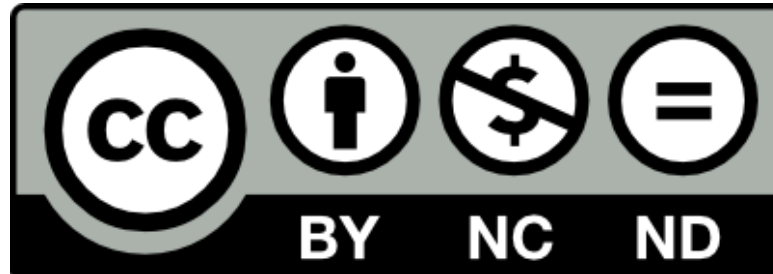
Education and Culture DG

Lifelong Learning Programme

Dit project werd gefinancierd met steun van de Europese Commissie. Deze tekst reflecteert enkel de visie van de auteur(s), en de Commissie kan niet verantwoordelijk worden gehouden voor enig gebruik van de informatie die er in vervat zit.

Auteursrechten

Dit werk is gepatenteerd onder een [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/).

Meer info: <http://creativecommons.org>

OVERZICHT

- 1) Definitie van Foltering
- 2) Criminalisering van Foltering en Mishandeling
- 3) Onderzoek
- 4) Herstel en Reparatie voor slachtoffers
- 5) Preventie van Foltering en Mishandeling

A decorative graphic of a grey branch with several leaves, positioned on the left side of the slide.

1. Definitie van Foltering

Definitie van Foltering

Foltering wordt in het Verdrag tegen Foltering als volgt gedefinieerd:

“iedere handeling waardoor opzettelijk hevige pijn of hevig leed, lichamelijk dan wel geestelijk, wordt toegebracht aan een persoon met zulke oogmerken als om van hem of van een derde inlichtingen of een bekentenis te verkrijgen, hem te bestraffen voor een handeling die hij of een derde heeft begaan of waarvan hij of een derde wordt verdacht deze te hebben begaan, of hem of een derde te intimideren of ergens toe te dwingen dan wel om enigerlei reden gebaseerd op discriminatie van welke aard ook, wanneer zulke pijn of zulk leed wordt toegebracht door of op aanstichten van dan wel met de instemming of gedogen van een overheidsfunctionaris of andere persoon die in een officiële hoedanigheid handelt.

Definitie van Foltering

Vier elementen laten toe foltering van mishandeling te onderscheiden:

1. Het toebrengen van ernstig fysiek en/of psychologisch leed
2. Doelmatigheid (bekentenis, informatie, intimidatie, discriminatie...)
3. Intentionaliteit (in tegenstelling tot verzuim)
4. Betrokkenheid van de staat of zijn personeel

Bijkomend criterium: machteloosheid, hulpeloosheid van het slachtoffer, dat volledig van de dader afhankelijk is (vooral tijdens detentie)

Definitie van Foltering

1. Het toebrengen van ernstig fysiek en / of psychologisch leed
 - Er moet ernstig leed zijn toegebracht
 - Psychologisch leed volstaat (bv. door de dreiging van foltering)
 - De ernst van het leed hoeft niet equivalent te zijn aan de intensiteit van pijn die wordt veroorzaakt door ernstige verwondingen

Definitie van Foltering

2. Het leed moet zijn toegebracht om een specifiek doel te bereiken:

- Bekentenis bekomen
- Informatie bekomen
- Straf, intimidatie en dwang
- discriminatie

➔ De lijst die in het Verdrag is opgenomen is **niet exhaustief**

Definitie van Foltering

3. Het leed of de pijn moet doelbewust zijn toegebracht
 - Foltering door verzuim bestaat niet
 - De intentionaliteit moet ook bestaan met betrekking tot het doel dat men nastreeft met foltering

Definitie van Foltering

4. **Verantwoordelijkheid van de staat:** om van foltering te spreken moet er een ambtenaar bij betrokken zijn:

- Het aanzetten tot, goedkeuren of stilzwijgen volstaan
- In gevallen van passieve toestemming of non-interventie is er reeds sprake van de betrokkenheid van een ambtenaar.

Definitie van Foltering

- Het verbod op foltering neemt een speciale plaats in internationaal recht in:
 - Het is een van de weinige absolute en niet-opschortbare rechten
 - Er worden geen uitzonderingen op toegestaan
 - Het gaat verder dan het recht op leven, dat in bepaalde omstandigheden beperkt kan worden
 - Er kan niet van worden afgeweken

Definitie van Foltering

- “*Wrede, onmenselijke of ontterende behandeling*”, ook wel “mishandeling” genoemd, wordt niet gedefinieerd
 - Art. 16: het kan negatief afgeleid worden omdat er geen doel vereist is
 - Ontterende behandeling verondersteld geen ernstig leed, maar een aanval op de eer van het slachtoffer
 - In de praktijk is het onderscheid niet altijd duidelijk.

Definitie van Foltering

- **Machteloosheid:** extra criterium om foltering van mishandeling te onderscheiden:
 - Foltering wordt vooral op mensen die van hun vrijheid zijn beroofd toegepast
 - Volledige afhankelijkheid van de bewakers en hun oversten leidt ertoe dat slachtoffers zeer kwetsbaar zijn

A decorative graphic of a grey branch with several leaves, positioned on the left side of the slide.

2. Criminalisering van Foltering en Mishandeling

Criminalisering van Foltering en Mishandeling

- Alle landen zouden foltering in hun strafrecht moeten opnemen
- Art.4 UNCAT: *“garanderen dat alle vormen van foltering strafbaar zijn onder nationaal strafrecht”*
- De definitie van foltering zou dezelfde elementen moeten bevatten als in Art. 1 UNCAT
- Foltering zou niet mogen verjaren

Criminalisering van Foltering en Mishandeling

- De aansprakelijkheid van overheidsfunctionarissen moet ook in lijn zijn met de UNCAT definitie
- Volgens Art. 5 UNCAT moeten staten het principe van **universele jurisdictie** aanvaarden
- ➔ Staten moeten elke vermoedelijke dader die zich op hun territorium bevinden vervolgen

A decorative graphic of a grey branch with several leaves, positioned on the left side of the slide.

3. Onderzoek

Onderzoek

- **Straffeloosheid** is een van de gootste oorzaken van foltering
- De oorzaak van straffeloosheid is gebek aan onderzoek
- Staten moeten snel een onafhankelijk onderzoek instellen in navolging van een klacht of als er een vermoeden van foltering bestaat (Art. 12, 13 UNCAT, Art. 2 ICCPR)
- Een formele klacht is geen vereiste!

Onderzoek

- criteria van onderzoek:
 - snel – anders kunnen lichamelijke sporen verdwijnen
 - onpartijdigheid, i.e. deftig, efficient, en zonder bevooroordeeldheid
 - Uitvoering door gekwalificeerd personeel
 - Geen van de betrokken partijen mag bevoorrecht worden in het onderzoek

Onderzoek

De beste manier om na te gaan of foltering of mishandeling heeft plaatsgevonden, is een **onafhankelijke doorlichting** van detentiefaciliteiten.

Voorbeelden van controleorganen:

- Nationale Preventiemechanismen (NPM), NGOs, ICRC, CPT, the SPT or the UNSRT

Onderzoek

- Voorbeelden van competente instanties die het onderzoek kunnen voeren:
 - rechtbanken
 - ombuds-instellingen
 - Nationale Mensenrechteninstellingen
 - Commisies die detentiefaciliteiten controleren
 - Openbare aanklagers
 - Onafhankelijke politie ('politie op politie')

A decorative graphic of a grey stem with several leaves, positioned on the left side of the slide.

4. Recht op schadevergoeding en herstel

Schadevergoeding en herstel

- Lidstaten bij het Verdrag tegen Foltering zijn verplicht slachtoffers van foltering bij te staan en hen van reparatie te voorzien. Art. 13 UNCAT:
 - Kent elk slachtoffer een reëel recht om een klacht in te dienen
 - Implicert dat staten de noodzakelijke maatregelen treffen om het slachtoffer en getuigen te beschermen
 - Omschrijft minimale reparatie voor slachtoffers
 - Vereist een klacht van een slachtoffer om het onderzoek te starten
 - Complementeert het ambtshalve onderzoek uit art.

12

Herstel en reparatie

- Art. 14(1) UNCAT dient te worden gezien als een specifieke manifestatie van het algemeen recht van slachtoffers op herstel en adequaat herstel
- *Zoals vervat in Art. 2(3) ICCPR*

Herstel en reparatie

○ Voor slachtoffers van foltering en mishandeling kan reparatie bestaan uit:

- Een degelijk onderzoek naar de waarheid
- Een officiële erkenning van de foltering
- Een verontschuldiging door de verantwoordelijke
- De strafrechtelijke vervolging en veroordeling van de dader(s)
- Financiële compensatie (op zich **niet** voldoende)
- Garantie van niet-herhaling als de foltering systematisch is (bv. wetten aanpassen)

A decorative graphic of a grey stem with several leaves, positioned on the left side of the slide.

5. Preventie - Wettelijke initiatieven en preventieve screening

Preventie

○ Het uiteindelijke doel moet zijn om foltering en mishandeling te voorkomen. Het Verdrag legt dan ook grote nadruk op preventie. Artikel 2(1) stelt dat:

- *“Iedere Staat die Partij is bij dit Verdrag, neemt doeltreffende wetgevende, bestuurlijke, gerechtelijke of andere maatregelen ter voorkoming van foltering binnen elk onder zijn rechtsmacht vallend gebied.”*

○ In artikel 16(1) wordt dit uitgebreid naar mishandeling

Preventie

- Preventie moet in de **brede zin** worden verstaan, en betreft onder meer:
 - Aanneame van wetgeving
 - Voorzien van effectieve gerechtelijke procedures
 - Implementatie van procedurele bescherming
 - Capaciteitsversterking om foltering tegen te gaan
- een aantal maatregelen uit de UNCAT en andere verdragen (ICCPR, UNSMRT) behandelen expliciet de preventie van foltering en mishandeling

Preventie

- Rechten die er voor zorgen dat gevangenen hun contact met de buitenwereld niet verliezen:
 - Recht op persoonlijke vrijheid & verbod op arbitraire of geheime detentie
 - Het recht op bezoek van familieleden
 - Verplichting om de reden van detentie te melden
 - Recht op een dokter en advocaat
 - Recht op habeas corpus

Preventie

- Criteria voor een **eerlijk en snel proces**:
 - Het recht van gevangenen om direct geïnformeerd te worden over de reden van arrest en de klachten die tegen hen zijn neergelegd
 - De verplichting om politionele hechtenis zo kort mogelijk te houden (niet langer dan 48 uur)
 - Het recht om binnen een redelijke termijn voor een rechter te verschijnen

Preventie

- De institutionele structuur en capaciteit voorzien om het risico op foltering en mishandeling te minimaliseren:
 - Degelijke opleiding en training van rechtshandhavers (art. 10 UNCAT)
 - Systematische evaluatie van ondervragingsmethoden en de omstandigheden van detentie (artikel 11 UNCAT)

Preventie

- De Standaardminimumregels voor de behandeling van gevangenen (UNSMRT):
 - Het bijhouden van een adequate registratie
 - audio-/videoverslagen van ondervragingen
 - Verplicht medisch onderzoek bij aankomst in de gevangenis en bij elke overplaatsing
 - Verbod op lange eenzame opsluiting

Preventie

○ Het minimaliseren van de **stimulans** tot foltering:

- Rechtshandhavers het nodige technische materiaal geven om grondig forensisch onderzoek te kunnen uitvoeren
- Bewijsmateriaal verkregen door middel van foltering uit de rechtbank bannen door nationale wetgeving

Art. 15 UNCAT

Preventie

- De verplichting om foltering en mishandeling tegen te gaan en te voorkomen is niet beperkt tot het grondgebied van de staat, maar heeft een extra-territoriaal effect:
 - Art. 3 UNCAT: Geen enkele Staat die partij is bij dit Verdrag, mag een persoon uitzetten of terugzenden („refouler“) naar of uitleveren aan een andere Staat wanneer er gegronde redenen zijn om aan te nemen dat hij daar gevaar zou lopen te worden onderworpen aan foltering

Preventie

- Controle op detentiefaciliteiten is een van de meest efficiënte manieren om foltering en mishandeling te voorkomen
- Voorbeelden van onafhankelijke mechanismen:
 - Het VN Subcomité ter Preventie van Foltering (SPF)
 - Het Europees Comité ter Preventie van Foltering (CPF)
 - Nationale Preventiemechanismen (NPM), opgericht volgens het optioneel protocol bij het Verdrag tegen Foltering